

ЛЬОНОК БЕССАРАБСЬКИЙ

Linaria bessarabica Kotov (*L. biebersteinii* auct. non Besser)

Родина Веронікові — Veronicaceae

Природоохоронний статус виду
Недостатньо відомий.

Наукове значення

Ендемічний вид із середземноморськими генезисними зв'язками, близько споріднений з *L. biebersteinii* Besser.

Ареал виду та його поширення в Україні

Пн-зх. Причорномор'я (зх.), плато Добруджа (Румунія). В Україні рослина відома лише з класичного місцезростання: Одеська обл., Тарутинський р-н, с. Лісне. Адм. регіон: Од.

Чисельність та структура популяцій

Популяція півночленна, переважно з дифузною або груповою просторовою структурою. Щільність популяції — 3–5 особин на 1 м². Чисельність незначна, але стабільна.

Причини зміни чисельності

локальний характер популяцій, знищення та руйнування екоотопів, характерних для виду, рекреаційні та пасквальні навантаження на екосистеми.

Умови місцезростання

Степові схили, серед заростей степових чагарників, на узліссях та галявинах байрачних лісів. Класичне місцезростання виду

являє собою ділянки злаково-різнотравних фітоценозів серед лісу паркового типу з домінуванням дуба звичайного. Угруповання кл. *Trifolio-Geranietea*, *Rhamno-Prunetea*, *Festuco-Brometea*. Ксеромезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика

Гемікриптофіт. Трав'яний стрижневокореневий полікарпик 30–70 см заввишки. Стебла нечисленні, прямостоячі або висхідні, голі або внизу розсіяно-волосисті, густо улишені. Листки лінійні, 1–3 мм завширшки, загострені. Квітки 20–25 мм завдовжки, зібрані в густі китиці, віночок яскраво-жовтий з оранжевою випуклістю. Плід коробочка. Цвіте в червні–липні, плодоносить у липні–серпні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Занесений до Європейського червоного списку. Охороняють в заказнику загальнодержавного значення «Староманзирський» (Тарутинський р-н Одеської обл.). Необхідні вивчення поширення виду в Україні та моніторинг популяцій. Заборонено збирання рослин, гербаризація, порушення умов місцезростання (заліснення інтродукованими видами, проведення надмірного випасання худоби).

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Декоративне, лікарське, медоносне.

Основні джерела інформації

Європейський червоний список тварин і рослин, 1992; Флора європейської частини СРСР, 1981; Флора УРСР, 1960; ЧКУ, 1996.

Автор: Л.І. Крицька
Малюнок: Т.В. Степаненко

ЛЬОНОК КРЕЙДОВИЙ

Linaria cretacea Fisch. ex Spreng. (*L. cretica* Kuprian., *L. cretacea* Fisch. ex Spreng. var. *creticola* (Kuprian.) Kotov)

Родина Веронікові — Veronicaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Ендемік.

Ареал виду та його поширення в Україні
Сх. частина Понтичної провінції (басейни Сіверського Дінця, Нижнього Дону та Нижньої Волги). В Україні — Сіверськодонецький округ. Адм. регіони: Хр, Дц, Лг.

Чисельність та структура популяцій
Популяції локалізовані на виходах крейди і представлені невеликими групами, що займають до кількох сотень м². Вікова структура локальних популяцій характеризується лівостороннім спектром, що обумовлено переважанням вегетативного способу розмноження. Щільність варіює в середньому від 14 до 88 особин на 1 м².

Причини зміни чисельності
Природно-історична рідкісність, порушення екоотопів внаслідок господарського освоєння територій, видобування крейди, випасання худоби.

Умови місцезростання
Сухі бідні крейдяні відслонення. Як правило, на щільній крейді при загальному проективному покритті рослинністю 10–50% його покриття становить до 10%. Угруповання кл. *Helianthemo-Thymetea*. Ксерофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Криптофіт. Багаторічна трав'яна рослина сизо-зеленого кольору з довгими горизонтальними тонкими кореневищами та короткими висхідними неплідними та прямостоячими плодущими гонами 10–35 см заввишки. Стебло гладеньке, майже лежаче, висхідне або прямостояче. Листки чергові, яйцеподібні, з гострою верхівкою, голі. Суцвіття звичайно розгалужене, з небагатоквітковими китицями. Віночок разом зі шпоркою 12–13 мм завдовжки, жовтий. Насінина видовжена, стиснуто ниркоподібна, з дуже вузькою облямівкою. Цвіте у травні–липні, плодоносить у червні–липні. Розмножується насінням та вегетативно.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняють у ботанічному заказнику місцевого значення «Крейдова рослинність біля села Кірове». Рекомендується створити заказники у місцях зростання виду, контролювати стан популяцій та вирощувати у ботанічних садах. Заборонено збирання рослин, порушення умов місцезростання виду (розробка кар'єрів, надмірне випасання худоби).

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Протиерозійне, лікарське, медоносне.

Основні джерела інформації
Бурда, Остапко, Ларин, 1995; Донбас заповідний. Науково-інформаційний довідник-атлас, 2003; Флора УРСР, 1960; Кондратюк, Бурда, Остапко, 1985; Остапко, 2001; Рідкісні й зникаючі рослини Луганської області, 2003; ЧКУ, 1996.

Автор: В.М. Остапко
Фото: В.М. Остапко

ВЕРОНІКА БЕЗЛИСТА

Veronica aphylla L.

Родина Веронікові — Veronicaceae

Природоохоронний статус виду
Рідкісний.

Наукове значення
Реліктовий вид з диз'юнктивним ареалом.

Ареал виду та його поширення в Україні
Пд.-сх. європейський вид, поширений у високогір'ї Альп, Карпат та Балкан. В Україні — Карпати, Свидовець (гг. Драгобрат, Близниця). Адм. регіон: Зк.

Чисельність та структура популяцій
Для популяцій характерні неповночленні вікові спектри, малі розміри (декілька десятків м²), а кількість їх незначна. Щільність популяцій — 5–15 парціальних кущів на 1 м².

Причини зміни чисельності
Обмеженість відповідних субстратів, господарська діяльність людини.

Умови місцезростання
Субальпійський пояс на висоті 1700–1800 м. н. р. м., на схилах пд. експозиції,

слабко задернованих ділянках, відслоненнях та осипах, в асоціаціях *Achilleo (schurii)-Dryadetum*, *Cystopteridetum fragilis*, *Festucetum saxalitis* (кл. *Carici rupestris-Kobresietea bellardii*, *Elyno-Seslerietea*). Мезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Хамефіт. Напівкущик з інтенсивно галузистими, тонкими, висхідними чи горизонтальними кореневищами, мичкуватою кореневою системою та висхідними напіврозетковими надземними пагонами 2–5 см заввишки, здерев'янілими при основі. Листки зосереджені при основі поодиноких стебел, короткочерешкові, з цілісною, округло-еліптичною пластинкою 7–15 мм завдовжки. Суцвіття верхівкові, гроноподібні, 1–3-квіткові. Квітки

з рожевувато-синім віночком. Цвіте у липні, плодоносить у серпні. Розмноження переважно вегетативне, рідше насінневе.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняють у Карпатському БЗ. Доцільно встановити моніторинг популяцій виду. Заборонено збирання рослин, порушення місць зростання.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Декоративне.

Основні джерела інформації
Малиновський, Крічфалушій, 2002; Малиновський, Царик, Кияк, Нестерук, 2002; Чопик, 1976.

Автори: С.М. Зиман, І.М. Данилик, Н.І. Сичак
Фото: Б. Суднік-Войциковська

ВЕРОНІКА СТОКРОТКОВА

Veronica bellidioides L.

Родина Веронікові — Veronicaceae

Природоохоронний статус виду
Зникаючий.

Наукове значення

Рідкісний вид на межі ареалу. Індикатор природних мало порушених наскельних екотопів.

Ареал виду та його поширення в Україні

Європейський альпійський вид, що трапляється у Піренеях, Альпах, Судетах, Сх. і Пд. Карпатах та горах пн. частини Балканського півострова. У Україні — Карпати (г. Піп Іван Мармароський і г. Гутин-Томнатик у Чорногорі). Адм. регіон: Зк.

Чисельність та структура популяцій

Єдина вціліла в Україні популяція на г. Піп Іван Мармароський вкрай нечисленна і зараз налічує близько 50 генеративних особин. За останніх півстоліття її чисельність значно скоротилася. Інша популяція у Чорногорі, найімовірніше, зникла.

Причини зміни чисельності

Популяції зазнають вимирання у різних частинах ареалу виду, особливо на його межі, зокрема в Польщі та Чехії. Ймовірно, критичне скорочення чисельності популяцій виду в Українських Карпатах зумовлене їх при-

родним вимиранням внаслідок поступових несприятливих змін екологічних умов.

Умови місцезростання

Круті кам'янисті схили на невапняковому субстраті. Наскельні і розріджені лучні угруповання з союзів *Festucion pictae* (кл. *Salicetea herbaceae*) і *Festuco saxatilis-Seslerion bielzii* (кл. *Elyno-Seslerietea*) в альпійському поясі на висоті 1850–1900 м н. р. м. Мезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика

Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна кореневищна рослина. Кореневища повзучі, розгалужені. Стебла висхідні, 8–15 см заввишки. Нижні листки 2–3 см завдовжки, зазвичай зібрані у розетки, видовжено-яйцеподібні,

зарубчасті. Верхні стеблові листки менші, супротивні, утворюють 1–2 пари. Листки і стебло залозисто опушені. Чашечка 4-дільна, 4–5 мм завдовжки. Віночок фіолетово-синій, 9–10 мм у діаметрі. Коробочка еліптична, сплюснена, рясно опушена. Цвіте у липні, плодоносить у серпні. Здатний до вегетативного розмноження вкорінливими столонами, але наявне й насінне поновлення.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняють у Мармароському масиві Карпатського БЗ. Заборонено збирання, гербаризацію рослин, порушення умов місцезростання.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Декоративне.

Основні джерела інформації

Чопик, 1976; Deyl, 1940; Klačterský 1931.

Автор: Ю.Й. Кобів
Фото: Л.М. Борсукевич

